

Afscheid Provinciale Staten 2019-2023, Gouvernement aan de Maas, 28 maart 2023

Beste mensen,
geachte Statenleden,

- precies 4 jaar geleden,
op 28 maart 2019
startte een nieuwe Statenperiode,
de **25^e**,
geteld vanaf de introductie van het algemeen kiesrecht in 1919,
- met **17** terugkerende leden,
en maar liefst **30** nieuwe.
- **13** vrouwen namen hier toen plaats,
en **34** mannen;
- samen beginnend in **11** fracties,
vandaag eindigend in **14** fracties,
en ondertussen afscheid nemend van **11** leden.
- In totaal kende deze periode dus **58** Statenleden,
3 gouverneurs, en
13 gedeputeerden...
- U stelde **ruim 550** schriftelijk vragen;
dienden **bijna 500** moties in; en
zo'n 130 amendementen.
- Samen gaf u **ruim 2,3 miljard** euro uit;
bijna 50 miljoen per Statenlid...

Cijfers, beste mensen,
cijfers die wel iets zeggen over de Statenperiode
die wij hier vandaag afsluiten,
maar niets zegt over de emoties die er achter opspeelden.

Want het was een bijzonder turbulente periode;
die niemand – géén statenlid, géén bestuurder, géén ambtenaar, géén Limburger –
niemand dus onberoerd heeft gelaten.

Plus: in meerdere opzichten geschiedenis heeft geschreven.

Uniek in de geschiedenis met de keuze voor een extraparlamenteair college;

waarin niemand namens een partij zit.
En dat was natuurlijk wennen,
dat gedeputeerden bij elke onderwerp
voor een meerderheid
actief op zoek moesten bij de Staten.

Het was zonder twijfel een bijzonder experiment.
Met voor- én met nadelen.
Zoals ook Tilburg University concludeerde,
die dit Limburgs avontuur op de voet volgde.

Ik denk dat we allemaal kunnen beamen dat
'een meer open debat' een **voordeel** was;
met méé stem voor de kleinere fracties;
en méér ruimte voor afwijkende meningen in de grotere fracties.

Een **nadeel** is ongetwijfeld de kwetsbaarheid.
Zoals moties die al aangenomen beleid
weer op losse schroeven zetten.

Het staat buiten kijf dat we allemaal veel van deze bestuursvorm hebben kunnen leren.
Zéker op het gebied van dualisme, bestuurscultuur en het politieke compromis.

Maar vóóral – zoals ook de onderzoekers uit Tilburg concludeerden – dat
goed besturen bovenal mensenwerk is,
op basis van onderling **vertrouwen**.
Of je nu 'normaal' of extraparlamenteair bestuurt;
zónder vertrouwen van volksvertegenwoordigers
zoals u kom je er níet.

Natuurlijk, ik ben benieuwd naar wat de volgende periode gaat brengen.
Net zoals ik nieuwsgierig ben of Limburg hierin een trendsetter is gebleken;
of nu ook andere provincies en overheden aan deze bestuursvorm gaan snuffelen.

Ongekend in de geschiedenis was ook de inbreuk op uw manier van vergaderen – en onze hele samenleving – door **corona**.

U was toen net 1 jaar minus één dag Statenlid, toen uw Statenvergadering op 27 maart 2020 werd geannuleerd; en – dat moet écht heel surrealistisch zijn geweest – op die 6e april, dat enkel en alleen uw voorzitter van het presidium - als *designated survivor* - hier námens u allen stond te stemmen; om daarna samen het digitaal vergaderen als het nieuwe normaal te moeten ervaren.

Ik was toen nog niet uw voorzitter, maar ik heb wél nog een paar van die vergaderingen meegemaakt dat u digitaal moest stemmen en niet voltallig kon vergaderen.

Dat was zeker niet ideaal; lastig zelfs.

En u maakte dat al mee na één jaar Statenlidmaatschap, als u net in uw rol aan het groeien bent; net beter begint te weten wat u aan elkaar – en aan GS – hebt; of met wie u nodig eens een kop koffie moet drinken.... Ofwel persoonlijke contacten legt die je nu eenmaal nodig hebt om elkaar te vertrouwen; elkaar een hand te reiken; en goede compromissen te sluiten...

Net zo goed was het bijzonder lastig Limburgers te vertegenwoordigen als het contact leggen via een schermpje moet...

Corona maakte kortom het democratisch proces er **niet makkelijker** op...

Maar, net zo **uitzonderlijk in de geschiedenis** van de Limburgse Staten, was natuurlijk het vertrek van het voltallig bestuur en de komst van een gouverneur die even in zijn eentje de provincie moest besturen.

Drie gouverneurs telde deze periode.

U begon vier jaar geleden met gouverneur Theo Bovens, die u – tijdens uw installatie – welkom heette in het glazen huis waarin u hier in feite ging wonen;

Twee jaar geleden kwam in zijn plaats (waarnemend) gouverneur Johan Remkes als Groninger Limburg besturen en ondertussen ook in zijn eentje een compleet nieuw bestuur vormen; en

bijna 16 maanden geleden besloot u in al uw wijsheid mij als uw nieuwe voorzitter en gouverneur te wensen.

Waarvoor nogmaals mijn dank.

Maar ik besef me terdege dat dit een zware periode is geweest; een periode die mensen – bestuurders, Statenleden, ambtenaren én Limburgers - niet in de koude kleren is gaan zitten; velen diep in de ziel heeft geraakt; soms ook gekwetst...

Maar deze woelige periode heeft wél tot zelfreflectie geleid. Op het gebied van

integriteit én

de positie van Provinciale Staten.

Om te beginnen met **integriteit**. Nog hoger op de agenda geplaatst, is dit thema in deze periode zo goed als helemaal binnenste buiten gekeerd... De vele onderzoeken – waaronder een allereerste parlementaire enquête; een enorme klus voor de commissieleden; ik ga het vandaag allemaal níet meer herhalen. U heeft er immers samen al vele, vele uren aan besteed. Álles voor **meer transparantie** en **herstel van vertrouwen**.

Maar er blijft werk aan de winkel; en uw boodschap aan de volgende Staten mag duidelijk zijn: "pak door, blijf scherp en laat niet los." Essentieel is dat we hierover continu in gesprek blijven; elkaar durven aanspreken. En – in ieder geval in mijn geval – altijd moeten blijven afvragen 'wat zou mijn moeder hier nou van hebben gevonden.'

Maar laten we onszelf ook een compliment gunnen voor al het verzette werk...

... Het was toch fijn, nietwaar, om begin deze maand in de Volkskrant te lezen, dat we nu als Provincie Limburg – samen met Utrecht – de ranglijst aanvoeren op het gebied van transparantie, integriteit en lobbyregels.

Natuurlijk er blijft nog veel ruimte voor verbetering, maar we zijn op de goede weg en dat wordt gezien!

Net zo goed mag u trots zijn op hoe u ook u **de positie van Provinciale Staten**, uw eigen rol, onder de loep heeft genomen. Hóe u die kon versterken; uw taak als volksvertegenwoordiger nóg beter kon oppakken. Ofwel mínder vergaderen; en méér de provincie in.

Ja, want vergaderen deed u veel. In toenemend aantal commissie- en Statenvergaderingen, informatiebijeenkomsten, werkgroepen en bijzondere tijdelijke commissies... plus het lezen van vuistdikke rapporten en voorstellen ...

De nieuwe Staten mogen u dankbaar zijn, want in uw laatste vergadering op 10 februari kwam u tot een akkoord, dat hen meer tijd zal geven om 'de boer op te gaan'; om bij te blijven met wat leeft en speelt in de Limburgse wijken, dorpen en steden.

De griffie gaat nu aan de slag om te zien hoe de hoge werkdruk omlaag kan,

- met minder stroperige en arbeidsintensieve werkprocessen;
- meer toegankelijke informatie;
- en dus veel meer gelegenheid om te spreken met – én te luisteren naar Limburgers.

Ondertussen heeft u ook vele belangrijke besluiten genomen en die 2,3 miljard (!) euro uitgegeven. Aan zaken waar Limburg en de Limburgers beter van worden. Laat me een aantal '*highlights*' benoemen die uw bijzondere aandacht vroegen en kregen.

Allereerst '**het water**' natuurlijk.

Vóóral dat te veel aan water dat letterlijk 'het leven, het huis en het brood' van vele Limburgers overspoelden. Plus de vrees van velen dat hen hetzelfde lot zou zijn beschoren. En, je na zo'n ramp ook weer veilig te kunnen voelen...

U deed een verzoek aan de Onderzoeksraad voor Veiligheid om de aanpak van de wateroverlast onder de loep te nemen;
en onlangs startte ook het onderzoek naar 'waterbewustzijn en zelfredzaamheid van de Limburgers'. Dit om ze in de toekomst beter te beschermen én voor te bereiden op extreme wateroverlast.

Wat de gemoederen ook behoorlijk bezig heeft gehouden, is natuurlijk de luchthaven, **Maastricht Aachen Airport**.

Wat je ook van de uitkomst mag denken, we kunnen het erover eens zijn dat de weg naar de besluitvorming uniek en transparant was. Zeker omdat 'normaal' een

College vooral een voorstel aan de Staten zou voorleggen dat al een bepaalde richting kende; en nu lagen dus alle scenario's, alle opties 'open en bloot' op tafel.

En hóezeer u als Statenlid ook verschillend mocht denken over wát de beste keuze was, ik heb echt niets dan lof over hóe u tot het uiteindelijke besluit kwam.

En dan **stikstof**, dat heikele stikstofprobleem. Als Staten stemde u tégen de Haagse aanpak. Te meer omdat we hier in Limburg al 2 jaar rond de tafel zaten om dat probleem sámen – en vooral in overleg – te tackelen. En dan hebben we toch laten zien dat deze 'Limburgse methode' werkt, als 25 (!) van de 53 landbouwbedrijven die onlangs stopten in Nederland, stopten in Limburg. Dan geven we hier denk ik toch wel een heel mooi voorbeeld, van hoe het wél kan.

Heel goed voor de toekomst – inclusief een mooi perspectief voor de jeugd – is ook de extra boost die u op de valreep van deze Statenperiode óók aan Brightlands Campus Greenport Venlo gaf.

De **Brightlands-campusen** – zeker als daar ook nog de Einstein-telescoop bijkomt – zijn onze ticket naar de toekomst. Zo constateerde in ieder geval Frans Timmermans die ik onlangs mee op sleeptouw nam in Limburg om hem kennis te laten maken met onze innovatiekracht.

Letterlijk zei deze eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie – ik citeer: "of het nu gaat om gezondheid, duurzaamheid, wetenschap of techniek, op elk terrein is Limburg echt hard op weg om voorop te lopen met innovatie."

Een compliment dat ook u als Statenlid in uw zak mag stoppen.

Een highlight is ook de **Sociale Agenda** van Limburg; een andere kracht van Limburg om óók hierin te investeren. Hoe hard we die **Trendbreuk** in

gezondheid, kansen en vitaliteit nodig hebben, bleek ook wel weer tijdens corona. Waar grote klappen vielen bij de meest kwetsbaren. (Het is mooi dat we nu ook de Regiodeals hebben in Noord- en Zuid-Limburg om die brede welvaart extra vlot te trekken; en hopen dat ook Midden-Limburg de volgende keer niet misgrijpt)

Élke regio telt (zo wisten wij al) zoals drie adviesraden in een gisteren uitgebracht rapport aan de regering liet weten.

Beste Statenleden,

Ik begon met cijfers,
maar achter die cijfers zat u als mens.

U als mens die als volksvertegenwoordiger ook steeds meer te verduren kreeg;
via reacties op social media;
maar helaas soms ook
bedreigingen per e-mail, en
verwensingen die je persoonlijk in je gezicht krijgt geworpen.

We líjken het bijna normaal te moeten vinden;
maar dat is het niet;
en mag het ook nooit worden.

Daarom vond ik het ook bijzonder sterk
hoe in de discussie rond de luchthaven,
twee schijnbare tegenpolen als Groen Links en VVD,
die zo verschillend denken over sluiten of openhouden,
namens u allen,
sámen stelling namen tegen bedreigingen
die voor- én tegenstanders over zich heen kregen.
En opriepen hier samen als Staten een streep te trekken.

Een oproep die mij als uw voorzitter trots maakte,
en waaraan Den Haag een voorbeeld kan nemen.
Daar moesten ze twee weken geleden
nog expliciet in de vergaderregels opnemen,
dat bedreigingen aan elkaar

écht niet door de beugel kunnen.

Beste mensen,
Statenleden van de 25e Statenperiode,

Deze periode zit erop.

Ik wil u allen ongelooflijk bedanken voor uw inzet, uw samenwerking en voor al die uren hier in huis, als zeker ook daarbuiten. Een dank je wel, zeker ook namens ons College.

Maar ik wil ook uw thuisfront, uw naasten bedanken,
die u de ruimte gaf zich in te zetten voor Limburg en de Limburgers.
Dank jullie wel!

Net zo goed als ik ieder ander wil danken die u heeft ondersteund
van adviseurs tot de onmisbare bodes;
van burgercommissieleden tot de griffie
en alle andere ambtenaren die u tot dienst stonden.
Dank jullie wel!

Maar voordat ik – namens Limburg – echt afscheid van u neem ,
geef ik graag eerst het woord aan uw nestor én vicevoorzitter.

Daarna keer ik graag terug om ook persoonlijke afscheidswaarden te spreken
voor wie hier morgen niet terugkeert.

Maar nu maak ik plaats voor wie ik dat vaker me veel genoeg deed:

Uw vicevoorzitter

De heer Geert Frische